

УДК 340.134:342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.19>

ТЛУМАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ ПРИ РОЗГЛЯДІ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД: СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ПИТАННЯ

Рошин В.С.,

адвокат,

аспірант кафедри конституційного,

адміністративного та трудового права

Національного університету «Запорізька політехніка»

ORCID: 0009-0008-5414-5965

e-mail: help.dtp.mlt@gmail.com

Рошин В.С. Тлумачення та застосування Правил дорожнього руху при розгляді дорожньо-транспортних пригод: стан наукової розробки питання.

У статті здійснено аналіз наукових досліджень, присвячених проблематиці дорожньо-транспортних пригод (ДТП) та правовому регулюванню у сфері безпеки дорожнього руху. Автором встановлено, що попри наявність значної кількості праць, присвячених адміністративно-правовим, кримінально-правовим, кримінологічним і криміналістичним аспектам аналізу ДТП, комплексних наукових досліджень, присвячених саме тлумаченню Правил дорожнього руху (ПДР), у вітчизняній правовій науці фактично не існує. Аналіз джерел свідчить про фрагментарний характер наукового опрацювання цього напрямку. В статті виокремлено три групи наукових праць, присвячених проблематиці безпеки дорожнього руху, залежно від їхнього предметного спрямування: 1) юридично-доктринальні дослідження, присвячені правовій природі ДТП, видам юридичної відповідальності, причинному зв'язку та кваліфікації правопорушень; 2) праці, які аналізують окремі положення ПДР у світлі судової та слідчої практики, виявляючи суперечності, правові прогалини та потребу в нормативному вдосконаленні; 3) дослідження експертно-криміналістичного спрямування, які фокусуються на питаннях технічної реконструкції подій ДТП, моменту виникнення небезпеки, аналізу слідів і дій водіїв. Визначено, що саме праці з останньої групи часто оперують конкретними положеннями ПДР, однак зосереджуються переважно на технічному аспекті їх застосування, уникаючи системного правового аналізу змісту та структури норм. Окрему увагу приділено аналізу судової практики, яка є видом казуального тлумачення норм ПДР, та демонструє розбіжності у підходах до тлумачення ПДР, що безпосередньо впливає на їх коректне правозастосування. Зроблено висновок, що теперішня судова і слідча практика потребує доктринального забезпечення уніфікованої моделі тлумачення ПДР, яка б базувалась на сучасному методологічному інструментарії з урахуванням специфіки нормативного акта. Аргументується, що тлумачення ПДР має стати самостійним об'єктом юридичної науки, що забезпечить належний рівень правозастосування, передбачуваність і безпеку у сфері дорожнього руху. Представлене дослідження створює методологічну основу для формування доктрини тлумачення ПДР, яка, з одного боку, повинна враховувати національну правозастосовну практику, а з іншого – відповідати сучасним підходам до інтерпретації норм права як змістовного процесу юридичного аналізу. Стаття розкриває необхідність послідовного переходу від суто формального застосування ПДР до їх гнучкого, обґрунтованого і системного тлумачення на рівні як практики, так і науки.

Ключові слова: безпека дорожнього руху, дорожньо-транспортна пригода, Правила дорожнього руху, дослідження ПДР, правозастосування, тлумачення ПДР.

Roshchyn V.S. Interpretation and application of Traffic Rules in road traffic accident proceedings: state of scientific development of the issue.

The article presents an analysis of scholarly research dedicated to road traffic accidents (RTAs) and legal regulation in the field of road traffic safety. The author establishes that, despite a significant number of studies focused on administrative, criminal, criminological, and forensic aspects of RTAs, comprehensive legal research specifically addressing the interpretation of the Traffic Rules (TR) is virtually absent in Ukrainian legal scholarship. The review of sources demonstrates the fragmented nature of academic attention to this issue. The article identifies three groups of academic works in the area of road safety, based on their subject focus: (1) legal-doctrinal studies addressing the legal nature of RTAs, types of legal liability, causation, and qualification of offenses; (2) studies analyzing specific

provisions of the TR through the lens of judicial and investigative practice, revealing inconsistencies, legal gaps, and the need for regulatory improvement; (3) expert and forensic studies focused on technical reconstruction of RTAs, the moment of danger emergence, trace analysis, and drivers' actions. It is noted that the latter group most frequently engages with specific TR provisions but focuses mainly on their technical application, avoiding a systemic legal analysis of their content and structure. Particular attention is given to case law as a form of casuistic interpretation of TR provisions, which illustrates the divergence in judicial approaches to their interpretation, directly affecting the accuracy of law enforcement. The study concludes that current judicial and investigative practice requires a doctrinally supported, unified model for interpreting the TR, based on a modern methodological toolkit and accounting for the regulatory nature of the rules. It is argued that the interpretation of the TR should become an independent object of legal science, which would enhance legal certainty, predictability, and safety in the domain of road traffic. This research lays the methodological groundwork for developing a doctrine of TR interpretation that, on the one hand, reflects national enforcement practices and, on the other hand, aligns with contemporary approaches to legal interpretation as a substantive process of legal analysis. The article highlights the need for a consistent shift from purely formal application of the TR to their flexible, reasoned, and systematic interpretation, both in legal practice and in academic discourse.

Key words: road traffic safety, road traffic accident, Traffic Rules, TR research, law enforcement, TR interpretation.

Постановка проблеми. Попри суттєвий обсяг наукових праць, присвячених питанням кримінальної та адміністративної відповідальності за порушення безпеки дорожнього руху, а також експертно-криміналістичному аналізу ДТП, проблематика тлумачення ПДР залишається малодослідженою. Сучасна правозастосовна практика демонструє неоднозначність у розумінні окремих положень ПДР, що зумовлює різночитання, суперечливу судову практику та правову невизначеність у справах про ДТП. Відсутність доктринально обґрунтованої системи тлумачення ПДР унеможливорює формування передбачуваної, послідовної й обґрунтованої практики їх застосування, що напряму впливає на ефективність регулювання у сфері безпеки дорожнього руху.

Метою даного дослідження є з'ясування рівня наукового опрацювання питань тлумачення ПДР в українській юридичній науці, виявлення наявних доктринальних, правозастосовних і експертних підходів до тлумачення окремих положень ПДР, а також окреслення науково обґрунтованої потреби у побудові уніфікованої концепції їх тлумачення як важливого елементу правової визначеності у сфері безпеки дорожнього руху.

Стан опрацювання проблематики. Аналіз наукових джерел свідчить, що в Україні питання тлумачення ПДР не були предметом системних монографічних або дисертаційних досліджень. Існуючі наукові праці зосереджені переважно на суміжних аспектах – адміністративній та кримінальній відповідальності за порушення ПДР, кримінологічному аналізу ДТП, а також технічній експертизі їх обставин. Лише окремі автори, переважно в рамках прикладних досліджень, звертали увагу на суперечливість окремих пунктів ПДР, однак ці роботи не формують цілісної доктринальної позиції щодо їх тлумачення. Водночас, з огляду на зростання кількості ДТП, правову складність пов'язаних справ і потребу в послідовному застосуванні ПДР, така наукова розробка є вкрай актуальною.

Виклад основного матеріалу. Інтерес національних науковців до проблематики безпеки дорожнього руху завжди був обумовлений не лише процесами реформування українського законодавства, а й розвитком науки адміністративного та кримінального права, а також еволюцією самих ПДР. Нема жодного сумніву, що питання тлумачення Правил розглядалися ще у радянський період. Попри те, що науковці традиційно приділяли значну увагу цим питанням, спеціальних досліджень, присвячених тлумаченню ПДР, виявилось зовсім небагато. Комплексні наукові розробки з цієї тематики відсутні. Аналіз літературних джерел свідчить, що від набуття незалежності України і до сьогодні кількість досліджень, включаючи кандидатські та докторські дисертації, з даної проблематики залишається вкрай обмеженою. На жаль, наявні праці не забезпечують належного рівня наукового опрацювання цього питання. У зв'язку з цим приступити до дослідження тлумачення ПДР варто із вивчення рівня наукового розроблення цієї проблематики.

Питання адміністративної відповідальності за порушення Правил дорожнього руху, що спричинило дорожньо-транспортну пригоду, були досліджені О.М. Кучеренком у дисертаційній роботі [1]. У цій праці ДТП розглядаються через призму адміністративної відповідальності як превентивного інструмента для зниження аварійності на дорогах. Автор комплексно дослідив поняття, ознаки, види та класифікацію ДТП, а також сформулював авторське визначення адміністративної відповідальності за спричинення ДТП. Значна увага приділена проблематиці законодавчого регулювання та недолікам чинної системи, що унеможливорює ефективне застосування принципу невідворот-

ності покарання. У дисертації досліджено нормативні, фактичні та процесуальні підстави адміністративної відповідальності, проаналізовано розвиток відповідного законодавства, запропоновано низку змін до статей КУпАП, зокрема 124, 128, 129, 139, 140, у тому числі й щодо санкцій. Автор обґрунтував доцільність встановлення відповідальності для посадових осіб, відповідальних за випуск ТЗ та стан дорожньої інфраструктури. Запропоновано оновлене поняття «небезпечна дорожньо-транспортна ситуація» та концепцію оформлення ДТП без потерпілих і прямого відшкодування збитків. Особливе місце в роботі займає порівняльно-правовий аналіз, емпірична база на понад 1000 справах, соціологічні опитування, а також практичні пропозиції щодо вдосконалення механізму притягнення до відповідальності, як нормативного, так і організаційного рівня.

Глибоке наукове дослідження проблематики дорожньо-транспортних пригод, що поєднує теоретичні засади, практичні аспекти, законодавчий аналіз і порівняльно-правові підходи, було здійснено А.М. Анохіним у дисертаційній роботі [2]. У ній ДТП розглядаються виключно як об'єкт адміністративно-правового регулювання. Автор дослідив проблемні аспекти адміністративно-правового забезпечення профілактики, запобігання та адміністративного розслідування ДТП, а також особливості судового розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху. У дисертації проаналізовано поняття та правову природу ДТП як негативного соціально-правового явища, сформульовано авторське визначення ДТП як об'єкта адміністративно-правового регулювання. Запропоновано класифікацію ДТП за низкою критеріїв: за наслідками, кількістю учасників та типом учасників дорожнього руху. Виокремлено ключові прогалини в адміністративно-правовому регулюванні безпеки дорожнього руху, акцентовано на недоліках чинного КУпАП щодо кваліфікації ДТП, необхідності оновлення Правил дорожнього руху та гармонізації національного законодавства з правом ЄС. Проаналізовано судову практику за ст. 124 КУпАП, виявлено проблеми оформлення матеріалів, обґрунтовано потребу змін до Інструкції МВС та КУпАП. Окрему увагу приділено зарубіжному досвіду (ЄС, США, Японія) щодо застосування інноваційних технологій – штучного інтелекту, автоматичних систем контролю, підвищених штрафів та організаційно-просторових рішень щодо обмеження руху транспорту.

В монографії В.І. Борисова та С.В. Гизимчука [3] досліджувалась кримінально-правова характеристика кримінальної відповідальності за порушення правил, норм та стандартів, що забезпечують безпеку дорожнього руху. Були розглянуті фактори соціальної обумовленості відповідальності, детально розглянуті елементи складу злочину: об'єкт, як загальний так і родовий, об'єктивна сторона, в тому числі суспільно небезпечні наслідки та причинові зв'язки між порушеннями та настанням наслідків, а також суб'єкт та суб'єктивна сторона.

Питанням кримінологічної характеристики жертв дорожньо-транспортних пригод присвячено наукову статтю Б.М. Головкина [4]. У роботі проаналізовано стан безпеки дорожнього руху в Україні за 2012–2023 роки, визначено найбільш вразливі категорії учасників дорожнього руху – водіїв, пасажирів, пішоходів, велосипедистів – та охарактеризовано соціально-демографічні особливості цих груп. Автор підкреслює ключову роль людського фактора у виникненні ДТП з тяжкими наслідками та звертає увагу на вплив повномасштабної війни на погіршення дорожньої ситуації. Зокрема, вказано на зростання віктимної поведінки серед учасників руху, зниження дисциплінованості водіїв, збільшення частки нових вразливих груп – військовослужбовців, волонтерів, маломобільного населення. У підсумку автор обґрунтовує необхідність перегляду державної політики у сфері безпеки дорожнього руху з урахуванням змінених соціальних і воєнних обставин.

Колективна робота І. Городецького, В. Тимочко, І. Мазура, І. Городецького та А. Березовецького присвячена аналізу динаміки причин ДТП і прогнозуванню небезпечних подій [5]. Авторами проаналізовано динаміку причин ДТП в Україні і зроблено спробу спрогнозувати виникнення травмонебезпечних подій. Також визначено причини й узагальнено схеми процесу формування травмонебезпечних і аварійних ситуацій, що дає змогу планувати запобіжні заходи для зниження рівня травматизму на дорогах.

Питання причинового зв'язку у кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту були об'єктом дослідження у монографії В.А. Мисливого [6], який розкрив поняття причинового зв'язку в кримінальному праві та приділив значну увагу теоретичним та прикладним питанням причинового зв'язку в дорожньо-транспортних деліктах. Автор проаналізував складнощі та помилки, що трапляються у слідчий та судовій практиці, запропонував рекомендації щодо усунення недоліків при встановленні причинового зв'язку у правозахисній діяльності.

Питання причинового зв'язку та необережного співзаподіяння шкоди внаслідок порушення ПДР з боку двох водіїв було досліджено С.Р. Багіровим [7], який здійснив аналіз каузальної структури ДТП, пов'язаної із зіткненням транспортних засобів та подальшим виїздом за межі проїзної частини та дійшов висновку про каузальну нерівноцінність порушень безпеки дорожнього руху з боку водія-агента і водія-реципієнта.

Усі перелічені наукові роботи об'єднує міждисциплінарний підхід до дослідження (ДТП) – як комплексного соціально-правового явища, що потребує аналізу з точки зору адміністративного, кримінального, кримінологічного, процесуального та організаційного аспектів. Спільним знаменником є те, що всі ці дослідження намагаються вирішити проблему системної неефективності реагування держави на ДТП через глибокий правовий і практичний аналіз та обґрунтовані пропозиції реформ. Це створює цінне підґрунтя для формування нової, більш ефективної політики у сфері безпеки дорожнього руху. При цьому, в зазначених роботах автори не торкаються проблематики ПДР.

Кримінально-правові питання, пов'язані із практикою застосування галузевого законодавства і нормативно-правових актів у сфері безпеки дорожнього руху були розглянуті у роботі Мисливого В.А. [8] Автор розглянув проблемні питання використання у слідчій та судовій практиці норм галузевого законодавства про дорожній рух та правил безпеки руху та запропонував класифікацію вказаних норм. Автор приділив увагу застосуванню норм ПДР під час розслідування та судового розгляду справ про ДТП, термінам, застосованим у ПДР, а також правам та обов'язкам учасників дорожнього руху. Розглянувши в якості прикладів вироки судів у справах про ДТП, автор звернув увагу в тому числі на помилки застосування законодавства про безпеку руху та запропонував шляхи його удосконалення. Серед іншого, досліджено питання застосування пункту 10.1 ПДР та запропоновано зміни до його редакції, які заслуговують на увагу.

Питання застосування ПДР під час судового розгляду справ про адміністративні правопорушення були об'єктом дослідження Захарченка О. [9], який розглянув судову практику застосування пункту 10.1 у ситуаціях, коли водій транспортного засобу, починаючи рух, пошкодив заправний пістолет та муфту з паливо-роздавальної колонки. Аналізуючи положення ПДР України, автор дійшов висновку про неможливість інкримінування порушення п. 10.1 в таких випадках.

Проблемні питання щодо наявності недоліків ПДР були об'єктом дослідження Науменка В.В. [10] Він дослідив зміст пункту 8.3 ПДР та звернув увагу на певні суперечливі його положення, які можуть стати причиною ДТП. Для їх усунення пропонує внесення змін до вказаного пункту Правил, що на його думку позитивно вплине на безпеку руху. Продовжуючи наукові дослідження ПДР України у наступній статті, автор проаналізував практичні ситуації наїздів на пішоходів в межах пішохідних переходів та запропонував викласти пункт 18.4 ПДР в іншій редакції, що на його думку має підвищити рівень безпеки пішоходів на нерегульованих переходах [11].

Узагальнений аналіз наукових праць В.А. Мисливого, О. Захарченка та В.В. Науменка дозволяє виокремити спільну методологічну платформу, зосереджену на аналізі положень Правил дорожнього руху України. Дослідники акцентують увагу на суперечливих або нечітких формулюваннях окремих пунктів ПДР, що призводить до неоднозначного тлумачення та помилок у слідчій і судовій практиці при розслідуванні та розгляді справ про ДТП. У працях висловлено аргументовані пропозиції щодо вдосконалення тексту ПДР, з урахуванням реальної правозастосовної практики, що вказує на необхідність їх перегляду з метою забезпечення більшої визначеності, узгодженості та ефективності в регулюванні безпеки дорожнього руху.

Криміналістичний погляд на розслідування ДТП було викладено в спільній роботі С.О. Шевцова та К.В. Дубонос [12], в якій автори приділили увагу огляду місця ДТП, ролі судової фотографії в розслідуванні, класифікації слідів, залишених після ДТП, та їх значенню при дослідженні обставин, а також таким видам ДТП як наїзди на пішоходів та зіткнення транспортних засобів. Розглянуті питання моменту виникнення небезпеки, застосування положень п. 12.3 ПДР з експертної точки зору, вимоги ПДР до водіїв у темну пору доби тощо.

У своїй іншій спільній роботі С.О. Шевцов та К.В. Дубонос [13] висвітлюють актуальні питання, які виникають у діяльності органів досудового розслідування у справах про ДТП. Значна увага приділена методиці оцінювання дій водіїв, які стали учасниками ДТП, пропонуються варіанти попередження ДТП з боку водіїв за різних умов. В цій роботі також розглядаються певні види ДТП, технічна можливість запобігання пригодам, момент виникнення небезпеки, а також експертні можливості у розслідуванні ДТП.

Актуальні проблемні питання особливостей оцінки дій водіїв у дорожніх ситуаціях, коли поза межами перехрестя один водій повертає ліворуч, а інший здійснює його обгін із порушенням ПДР, досліджував Ковтун В.В. та Волошко Т.А. [14]. Розглянувши кілька схожих дорожніх ситуацій, вони розробили метод підходу до технічної оцінки дій водіїв транспортних засобів у розглянутих дорожніх ситуаціях, та дійшли висновку про невідповідність дій водія, який виконує поворот, вимогам п. 10.1 ПДР України.

Проблеми експертної оцінки дорожньо-транспортної пригоди за участю громадян, які керують електросамокатами, гіробордами та моноколесом були досліджені Хоробрих П.М. [15]. В своїй роботі автор акцентує увагу на неврегульованості Правилами дорожнього руху використання нових електричних засобів пересування.

Методиці аналізу дій учасників ДТП в ситуаціях, коли водії виконували маневр з метою уникнення наїзду чи зіткнення, присвячена спільна робота Корчан М.С., Ковкіна В.М., Лабінцева В.О. та інших експертів Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса [16]. В ній досліджено певні типові дорожні ситуації з експертної практики, коли водії виконали маневр, маючи технічну можливість зупинити транспортний засіб до місця зіткнення, або не маючи цієї можливості. Розроблені методичні рекомендації спрямовані на використання судовими експертами, слідчими, суддями та іншими спеціалістами, які займаються питаннями дослідження ДТП.

У цій групі робіт, присвячених експертно-криміналістичному аналізу дорожньо-транспортних пригод, спільною є орієнтація авторів на практичне застосування положень Правил дорожнього руху при оцінці дій учасників ДТП. Дослідники зосереджують увагу на визначенні моменту виникнення небезпеки, технічній можливості уникнення пригоди, а також на криміналістичних аспектах огляду місця події та класифікації слідів. У роботах запропоновано методики оцінювання дій водіїв у типових дорожніх ситуаціях, що можуть бути використані у діяльності судових експертів, слідчих і суддів. Усі ці праці об'єднує те, що вони виконані технічними спеціалістами (судовими експертами). Юридичний аспект розглянутих питань, зокрема правове тлумачення поведінки учасників ДТП, у згаданих роботах майже не розкривався, та не був предметом цілеспрямованого наукового дослідження фахівців в галузі юриспруденції.

Окремої уваги заслуговують судові рішення з питань застосування та тлумачення ПДР у справах про ДТП, винесені судами першої, апеляційної та касаційної інстанції. Так, у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 04 листопада 2024 року у справі № 643/9869/20 [17] під час розгляду касаційної скарги прокурора на ухвалу Полтавського апеляційного суду, зазначено, що апеляційний суд, проаналізувавши викладені у п. 1.10 ПДР поняття «вимушена зупинка», «зупинка», «стоянка», дійшов обґрунтованого висновку про те, що вони не є тотожними, а є абсолютно відмінними та альтернативними видами припинення руху транспортного засобу. Положення пунктів 19.4, 9.9.а, 9.11.а ПДР містять вимоги до водія виключно у випадку здійснення ним зупинки, у тому числі вимушеної, а не стоянки.

Висновки суду щодо застосування пункту 10.1 ПДР України були викладені у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 14 листопада 2023 року у справі № 609/2/22[18]. Суд дійшов думки про те, що пунктом 10.1 ПДР не регламентовано, які саме заходи має виконати водій задля переконаності у безпечності руху перед його початком. Так само вимогами ПДР не визначено обов'язку для водія з цією метою виходити із автомобіля і оглядати його. Також розглянуті питання оцінки дій водія щодо порушення ним пунктів 1.5 ч. 1, 1.10 (в частинах визначення понять: «дорожні умови», «дорожня обстановка», і виконання їх вимог), підпункту «б», «д» п. 2.3 ПДР.

Ці судові рішення є прикладами казуального тлумачення Правил дорожнього руху, що підтверджує: правозастосування ПДР виходить за межі технічного аналізу та потребує повноцінного юридичного осмислення. Сучасна судова практика демонструє розбіжності у підходах до тлумачення ПДР, що безпосередньо впливає на встановлення причин дорожньо-транспортних пригод.

У межах проаналізованої наукової літератури доцільно виділити три основні групи джерел, що відображають міждисциплінарний характер дослідження дорожньо-транспортних пригод та правового регулювання у сфері безпеки дорожнього руху. Перша група – юридично-доктринальні праці, у яких ДТП розглядаються як об'єкт кримінально-правового або адміністративно-правового регулювання; ці дослідження охоплюють питання юридичної відповідальності, кваліфікації порушень, причинного зв'язку та профілактики правопорушень. Друга група – правозастосовні дослідження, що аналізують конкретні положення Правил дорожнього руху, виявляють їх суперечливість, неоднозначність у застосуванні та пропонують шляхи вдосконалення нормативного тексту з урахуванням слідчої та судової практики. Третю групу становлять експертно-криміналістичні роботи, зосереджені на технічній оцінці дорожніх ситуацій, моменту виникнення небезпеки, слідах ДТП, дій водіїв та методиках дослідження, що застосовуються у практиці судових експертів. Такий розподіл джерел дозволяє системно окреслити наукове підґрунтя дослідження та виявити прогалину у вивченні саме проблеми тлумачення Правил дорожнього руху як самостійного об'єкта юридичного аналізу.

Висновки. Проведений аналіз свідчить про наявність значного наукового зацікавлення проблематикою дорожньо-транспортних пригод у кримінальному, адміністративному, кримінологічному та експертно-криміналістичному вимірах. Водночас, незважаючи на вагомість і кількість напрацювань, дослідження безпосередньо тлумачення Правил дорожнього руху залишаються фрагментарними та не формують цілісної методологічної платформи. Тільки окремі автори піднімали питання змісту конкретних положень ПДР у прикладному ключі, що не дозволяє говорити про наявність узагальненої доктрини їх тлумачення. У судовій практиці також відсутні уніфіковані підходи до

розуміння одних і тих самих норм, що призводить до правової невизначеності у справах про ДТП. Це створює підстави для формулювання наукової гіпотези про необхідність побудови уніфікованої концепції тлумачення ПДР як елемента забезпечення правової визначеності у сфері безпеки дорожнього руху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кучеренко О.М. Адміністративна відповідальність за порушення Правил дорожнього руху, що спричинило дорожньо-транспортну пригоду: дис. к-та юрид. наук: 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Д., 2016. 188 с.
2. Анохін А.М. Дорожньо-транспортна пригода як об'єкт адміністративно-правового регулювання: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». З., 2023. 393 с.
3. Борисов В.І., Гизимчук С.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил, норм та стандартів, що убезпечують безпеку дорожнього руху. Харків: Консум, 2001. – 160 с.
4. Головін Б.М. Кримінологічна характеристика жертв дорожньо-транспортних пригод. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія: Право. 2023. № 80. С. 23–29. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/296911>.
5. Городецький І., Тимочко В., Мазур І., Городецький І., Березовецький А. Аналіз динаміки причин дорожньо-транспортних пригод і прогнозування небезпечних подій. *Вісник Львівського національного аграрного університету*, № 25. 2021. С. 182–188.
6. Причинний зв'язок у кримінальних правопорушеннях проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту: теорія і практика: монографія / В.А. Мисливий; Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін-т ім. Ігоря Сікорського». Харків: Право, 2024. – 200 с.
7. Багіров С.Р. Виїзд транспортного засобу за межі проїзної частини із заподіянням шкоди пішоходам унаслідок порушення правил дорожнього руху кількома водіями (аналіз каузальної структури пригоди). *Судова апеляція. Адміністративне право*. № 2 (51). 2018. С. 15–24.
8. Мисливий В.А. Кримінально-правове значення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: Науковий журнал*. 2020. № 3 (106). 328 с. С. 118–125.
9. Захарченко О. Проблемні питання кваліфікації дій водіїв транспортних засобів за пошкодження елементів паливо роздавальної колонки автозаправної станції при маневруванні. матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 12 бер. 2021 р.). Дніпро: ДДУВС, 2021. С. 229–231.
10. Науменко В.В. Недоліки правил дорожнього руху – причини дтп: пропозиції щодо регулювання дорожнього руху. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Кропивницький, 15 лист. 2024 р.). Кропивницький: ДонДУВС, 2024. 223 с. – С. 139–142.
11. Науменко В.В. Сучасні можливості судової автотехнічної експертизи. *Теорія та практика судово-експертної діяльності: зб. наук. пр.* Київ: НАВС, 2022. № 4(38). С. 294–296. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/15387>.
12. Розслідування обставин дорожньо-транспортних пригод / Авт.-уклад. С.О. Шевцов, К.В. Дубонос. Х.: Факт, 2003. 191 с.: іл.
13. Дорожньо-транспортні пригоди. Критерії оцінювання дій водія / Авт.-уклад. С.О. Шевцов, К.В. Дубонос. Х.: Факт, 2003. 176 с.: іл.
14. Ковтун В.В. та Волошко Т.А. Особливості оцінки окремих дорожніх ситуацій у судовій автотехнічній експертизі. *Міжнародний мультидисциплінарний науковий журнал Л'ОГОΣ. Мистецтво наукової думки*. 2019. № 6. С. 44–47. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/278>.
15. Хоробрих П.М. Проблеми експертної оцінки дорожньо-транспортної пригоди за участю громадян, які керують електросамокатами, гіробордами, моноколесом. Матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 листоп. 2021 р.) Харків: Право, 2021. С. 121–125.
16. Експертна оцінка дорожньо-транспортних ситуацій, в яких водії виконали маневр: Методичні рекомендації / Корчан М.С., Ковкіна В.М., Лабінцев В.О. та ін. Х.: ХНДІСЕ, 2007. 28 с.
17. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 04 листопада 2024 року у справі № 643/9869/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115353316> (дата звернення: 11.05.2025).
18. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 14 листопада 2023 року у справі № 609/2/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994321> (дата звернення: 11.05.2025).